

MĂRTURIILE ICOANEI

NAȘTEREA DOMNULUI

*Nașterea Ta, Hristoase, Dumnezeul nostru,
răsărit-a lumii lumina cunoștinței;
că întru dânsa cei ce slujeau stelelor
de la stea s-au învățat
să se închine Ție, Soarelui dreptății,
și să Te cunoască pe Tine, Răsăritul cel de sus,
Doamne, slavă Ție.*

*Fecioara astăzi pe Cel mai presus de ființă naște
și pământul peștera, Celui neapropiat, aduce.
Îngerii cu păstorii slavoslovesc
și magii cu steaua călătoresc.
Că pentru noi S-a născut Prunc tânăr,
Dumnezeu Cel mai înainte de veci.*

(Troparul și Condacul Nașterii Domnului)

Introducere

Dumnezeu Cel bun și iubitor lucrează neîncetat în lumea creată de El și în istorie voind *ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină* (I Tim. 2, 4). Această purtare de grijă a lui Dumnezeu față de noi o vedem prin multitudinea de gesturi și de cuvinte pe care El ni le adresează cu mare dor, chemându-ne la mântuire, la dobândirea vieții și bucuriei Lui veșnice. Iar viața veșnică aceasta este: *Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis.* (Ioan 17, 3)

Dumnezeu-Cuvântul ne-a descoperit iubirea Tatălui, dar totodată ni S-a descoperit pe Sine mai întâi prin rațiunile din natură, apoi prin cuvintele Proorocilor, iar „la plinirea vremii” întrupându-Se om. *Chipul, viața și cuvintele* lui Iisus Hristos ne devin nouă poarta deschisă și transparentă a Împărăției și a iubirii lui Dumnezeu. Astfel, intrarea noastră în viața veșnică dumnezeiască se face prin modelarea continuă după chipulși asemănarea lui Hristos, în Biserica Sa.

De aceea Biserica, prin toate rânduielile ei liturgice descoperite și întemeiate de Duhul Sfânt al lui Hristos, ne face să fim participanți la viața lui Hristos, să vedemși să primim în chip mistic minunile, cuvintele și puterile Lui. Biserica e Trupul lui Hristos pentru că El Însuși e prezent, viu și lucrător în ea pentru mântuirea oamenilor cu aceeași p linătate ca acum 2000 de ani.

Cuvintele-cântările rostite, *Icoanele* zugrăvite și *Tainele* săvârșite sunt modurile prin care Biserica Îl oferă pe Hristos credincioșilor și prin care Mântuitorul Însuși Se oferă Bisericii Sale din toate locurile și din toate timpurile. Prin Cuvintele Lui, prin Icoane și prin Taine Îl cunoaștem, Îl vedem și Îl trăim pe Hristos. Icoanele vizualizează Cuvinteleși minunile lui Hristos, iar prin Tainele Bisericii ne integrăm liturgic în ele. Există o unitate între aceste moduri de împărțire de Hristos pe care o trăim liturgic prin mijlocirea sunetelor, a culorilorși a materiei care se sfințesc prin harul Duhului Sfânt și rugăciunile Bisericii. În acest fel, prin Liturghie și Icoană, Scriptura trăiește în Biserică și în fiecare dintre măduarele ei.

Vederea lui Dumnezeuși a Sfinților în Icoane preschimbă imaginea într-o sărbătoare a privirii – celei din afară prin forme armonioase și culori luminoase, celei dinlăuntru prin sensuri hrânitoare și puteri lucrătoare.

Odată cu Nașterea Sa, Dumnezeu-Cuvântul ni Se descoperă nouăși ca om. Astfel, Întruparea lui Hristos legitimează existența Icoanei, iar Icoana, devine, la rândul ei, mărturie de neclintit a Întrupării celei de-a doua Persoane a Sfintei Treimi.

Prin seria de cateheze *Mărturiile Icoanei* ne propunem să redescoperim frumusețea și bogăția iconografiei ortodoxe în chip strălucit sintetizată în icoanele Praznicelor Împărătești. Acestea ne oferă prilejul și modelul de trăire în comuniunea Bisericii a bucuriei venirii și lucrării mântuitoare a lui Dumnezeu în lume.

NAȘTEREA DOMNULUI

Praznicul luminilor – Sărbătoarea facerii din nou a lumii

Prăznuită inițial, odată cu Botezul Domnului (Teofania sau Epifania) la 6 ianuarie, Sărbătoarea Nașterii Domnului, este stabilită de Biserică în anul 354 pentru data de 25 decembrie. Nașterea Domnului este praznicul re-creației lumii (după Sfântul Grigorie de Nazians), al restaurării firii căzute în păcat.

Reprezentarea iconografică a Nașterii Domnului își are **temeiul scripturistic** în mărturiile Sfințelor Evanghelii după Matei și Luca:

"Iar nașterea lui Iisus Hristos așa a fost: Maria, mama Lui, fiind logodită cu Iosif, fără să fi fost ei înaintea împreună, s-a aflat având în pântece de la Duhul Sfânt. Iosif, logodnicul ei, drept fiind și nevrând s-o vădească, a voit s-o lase în ascuns. Și cugetând el acestea, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis, grăind: Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, logodnica ta, că ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt. Ea va naște Fiu și vei chema numele Lui: Iisus, căci El va mântui poporul Său de păcate. Acestea toate s-au făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul prin proorocul [Isaia] care zice: "Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel, care se tâlcuiește: Cu noi este Dumnezeu". Și deșteptându-se din somn, Iosif a făcut așa precum i-a poruncit îngerul Domnului și a luat la el pe logodnica sa. Și fără să fi cunoscut-o pe ea Iosif, Maria a născut pe Fiul său Cel Unul-Născut, Căruia I-a pus numele Iisus. Iar dacă S-a născut Iisus în Betleemul Iudeii, în zilele lui Irod regele, iată magii de la Răsărit au venit în Ierusalim, întrebând: Unde este regele Iudeilor, Cel Ce S-a născut? Căci am văzut la Răsărit steaua Lui și am venit să ne închinăm Lui. Și auzind, regele Irod s-a tulburat și tot Ierusalimul împreună cu el. Și adunând pe toți arhierii și cărturarii poporului, căuta să afle de la ei: Unde este să Se nască Hristos? Iar ei i-au zis: În Betleemul Iudeii, că așa este scris de proorocul [Miheia]: "Și tu, Betleeme, pământul lui Iuda, nu ești nicidecum cel mai mic între căpeteniile lui Iuda, căci din tine va ieși Conducătorul care va paște pe poporul Meu Israel". Atunci Irod chemând în ascuns pe magi, a aflat de la ei lămurit în ce vreme s-a arătat steaua. Și

trimițându-i la Betleem, le-a zis: Mergeți și cercetați cu de-amănuntul despre Prunc și, dacă Îl veți afla, vestiți-mi și mie, ca, venind și eu, să mă închin Lui. Iar ei, ascultând pe rege, au plecat și iată, steaua pe care o văzuseră în Răsărit mergea înaintea lor, până ce a venit și a stat deasupra, unde era Pruncul. Și văzând ei steaua, s-au bucurat cu bucurie mare foarte. Și intrând în casă, au văzut pe Prunc împreună cu Maria, mama Lui, și căzând la pământ, s-au închinat Lui; și deschizând vistieriile lor, I-au adus Lui daruri: aur, tămâie și smirnă. Iar luând înștiințare în vis să nu se mai întoarcă la Irod, pe altă cale s-au dus în țara lor.” (Matei 1, 18-25 ; 2, 1-12)

”Și s-a suit și Iosif din Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David care se numește Betleem, pentru că el era din casa și din neamul lui David, ca să se înscrie împreună cu Maria, cea logodită cu el, care era însărcinată. Dar pe când erau ei acolo, s-au împlinit zilele ca ea să nască, și a născut pe Fiul său, Cel Unul-Născut și L-a înfășat și L-a culcat în iesle, căci nu mai era loc de găzduire pentru ei. Și în ținutul acela erau păstori, stând pe câmp și făcând de strajă noaptea împrejurul turmei lor. Și iată îngerul Domnului a statut lângă ei și slava Domnului a strălucit împrejurul lor, și ei s-au înfricoșat cu frică mare. Dar îngerul le-a zis: Nu vă temeți. Căci, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Că vi s-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David. Și acesta va fi semnul: Veți găsi un prunc înfășat, culcat în iesle. Și deodată s-a văzut, împreună cu îngerul, mulțime de oaste cerească, laudând pe Dumnezeu și zicând: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoie! Iar după ce îngerii au plecat de la ei, la cer, păstorii vorbeau unii către alții: Să mergem dar până la Betleem, să vedem cuvântul acesta ce s-a făcut și pe care Domnul ni l-a făcut cunoscut. Și, grăbindu-se, au venit și au aflat pe Maria și pe Iosif și pe Prunc, culcat în iesle. Și văzându-L, au vestit cuvântul grăit lor despre acest Copil. Și toți câți auzeau se mirau de cele spuse lor de către păstori. Iar Maria păstra toate aceste cuvinte, punându-le în inima sa. Și s-au întors păstorii, slăvind și laudând pe Dumnezeu, pentru toate câte auziseră și văzuseră precum li se spusese.” (Luca 2, 4-20)

Compoziția icoanei

În icoana Nașterii Domnului, accentul este pus, pe cele trei aspecte dogmatice ale Întrupării și ale Nașterii lui Hristos:

- Dumnezeu în mișcare coborâtoare (kenoza);
- Minunea Nașterii feciorelnice (făptura își naște propriul Făcător);
- Îndumnezeirea omului.

Scenele din icoană se structurează în trei registre:

Partea superioară → aspectul teofanic și profetic

<u>stânga</u>	<u>centru</u>	<u>dreapta</u>
◦ îngeri slăvind pe Dumnezeu	◦ bolta cerească, raza, steaua ◦ muntele (stâncile)	◦ înger vestind Nașterea Domnului păstorilor aflați pe câmp

Partea centrală → aspectul tainic

<u>stânga</u>	<u>centru</u>	<u>dreapta</u>
◦ magii aducând daruri	◦ Pruncul Hristos ◦ Maica Domnului ◦ peștera (ieslea) ◦ boul și asinul	◦ păstorii

Partea inferioară → aspectul omenesc

<u>stânga</u>	<u>centru</u>	<u>dreapta</u>
◦ Dreptul Iosif șezând îngândurat pe o piatră	◦ păstorul Thyrros(diavolul)	◦ moașele Salomeea și Zelemi îngrijind Pruncul

**Persoane, sensuri și simboluri ziditoare
în icoana Nașterii Domnului**

Bolta cerească, raza și steaua

Raza unică ce coboară din semicercul aflat în partea superioară a icoanei semnifică *Firea cea Una* a lui Dumnezeu, dar care ieșind din stea se împarte în trei pentru a desemna participarea *Celor Trei Persoane* la iconomia mântuirii. Reprezentarea iconografică a *stelei* sugerează faptul că aceasta este mai presus de un simplu fenomen cosmic, ea fiind trimisă de către Dumnezeu să vestească magilor *Nașterea cea mai presus de fire a unui Împărat Ceresc* și totodată să-i călăuzească spre locul unde s-a petrecut minunea.

Muntele auster sugerează o lume neprimitoare, ostilă, lumea de după căderea în păcat a protopărinților Adam și Eva și a tuturor urmașilor lor.

Stâncile ascuțite, ilustrate asemenea unor trepte, par a se uni cu cerul, indicând astfel, atât mișcarea de *pogorâre* a lui Dumnezeu la om, cât și *urcarea* omului la Dumnezeu, ambele, posibile odată cu momentul Întrupării Celei de-a Doua Persoane a Sfintei Treimi. Întreg pământul pare a tresălta de bucurie.

„Întreg a fost între cei de jos, iar de cei de sus nicicum nu S-a depărtat Cuvântul cel necuprins; că pogorârea lui Dumnezeu n-a fost cu mutare din loc, precum ~~șierem~~ din Fecioară primitoare de Dumnezeu...” (Acatistul Bunevestiri, Icos 8)

„Cerul și pământul astăzi s-au împreunat; născându-se Hristos, astăzi Dumnezeu pe pământ a venit și omul la cer s-a suit.” (Vecernia Praznicului, Litie, glas 1)

„Toată firea îngerească s-a minunat de lucrul cel mare al Întrupării Tale; că pe Cel neapropiat, ca Dumnezeu, L-a văzut om apropiat tuturor...” (Acatistul Bunevestiri, Condac 9)

Îngerii sunt reprezentați în dubla lor lucrare: *doxologia* și *vestirea*.

Unii (în general grupul din partea stângă) se îndreaptă către Izvorul de Lumină aducând laudă neîncetată lui Dumnezeu.

Îngerul din dreapta se apleacă spre păstori, vestindu-le acestora Nașterea Împăratului lui Israel. Prezența îngerilor mărturisește despre dumnezeirea Pruncului.

Pruncul Hristos este reprezentat fie dormind, fie treaz, privind către Maica Sa. Scutecele în care este înfășat au forma unor fâșii înguste asemenea giulgiurilor de înmormântare, brațele Sale se încrucișează pe piept în chipul Crucii, iar ieslea în care este așezat Pruncul are aspectul unui altar – mormânt.

Toate acestea prefigurează *Moartea și Pogorârea lui Hristos la iad*. Dar „*Lumina strălucește în întuneric, iar întunericul n-a biruit-o.*” (Ioan 1, 5) Pentru că Hristos va învia din morți ca un Dumnezeu atotputernic.

Maica Domnului este înfățișată stând lângă Prunc, în fața ieslei, pe jumătate rezemată pe un pat de felul celor purtate de evrei în călătoriile lor. El are culoarea roșie, fiind ilustrat asemenea unui pat împărătesc, pentru a sugera astfel cinstea ce i se cuvine Maicii lui Dumnezeu.

Prin această poziție a Maicii Domnului este afirmat iconografic adevărul *Nașterii suprafirești (din Fecioară, fără dureri) a Mântuitorului Hristos*, fapt care subliniază, de asemenea, dumnezeirea Pruncului.*

Cele trei stele așezate pe cap și umeri simbolizează fecioria Maicii Domnului dinaintea, din timpul și de după Nașterea lui Hristos (pururea-fecioria).

Expresia chipului ei este una meditativă având privirea îngândurată - atitudine gravă ce anticipează suferințele pe care le va îndura ca Maică a Celui ce avea să pătimească moarte pe Cruce pentru mântuirea lumii. „*Iar Maria păstra toate aceste cuvinte punându-le în inima sa.*” (Luca 2, 19)

* Maica Domnului îngenunchind înaintea Pruncului într-o atitudine de adorație este un tip de reprezentare de origine apuseană din perioada post-bizantină (sec. XIV - XVII) adoptat și de unii iconari greci pe la mijlocul sec. al XVII-lea.

Maica Domnului a fost cel mai înălțător dar pe care omenirea a fost vreodată în stare să-l aducă lui Dumnezeu.

„Ce vom aduce ție, Hristoase? Că te-ai arătat pe pământ ca un om, pentru noi. Fiecare din făpturile cele zidite de Tine, mulțumire aduce Ție: îngerii cântarea, cerurile steaua, magii darurile, păstorii minunea, pământul peștera, pustiul ieslea, iar noi pe Maica Fecioară, Dumnezeule, Cel ce ești mai înainte de veci, miluiește-ne pe noi.” (Mineiul pe luna decembrie)

Peștera (Ieslea)

Locul Nașterii Fiului lui Dumnezeu nu era un han, ci un loc cu iesle unde se țineau animalele.

Evangelhiile nu menționează peștera, însă reprezentarea iconografică își găsește temeiuri în Tradiție și în textele liturgice. Deschizătura întunecoasă a peșterii în mijlocul stâncilor ascuțite închipuie cosmosul căzut, lumea copleșită de păcat prin căderea omului, precum și iadul, străfundurile întunericului, pe care doar El, *Soarele Dreptății*, le risipește odată cu Nașterea Sa. Peștera și ieslea sunt dovezi ale profunde smerenii a Mântuitorului Hristos.

Boul și asinul nu sunt, de asemenea, pomeniți în Evanghelie, prezența lor alături de Prunc (inspirată din evanghelia apocrifă a lui Matei, cap. XIV) sugerează, în același timp, împlinirea unei proorocii a profetului Isaia: *„Boul își cunoaște stăpânul și măgarul ieslea Domnului său, dar Israel nu mă cunoaște, poporul meu nu mă pricepe.”* (Isaia 1, 3)

Sfântul Grigorie de Nyssa vede în bou imaginea iudeilor legți prin Lege, în asin pe cea a păgânilor, sclavi ai idolatriei, pe care Hristos vine să-i elibereze de jugul lor.

Prezența animalelor trimite, de asemenea, și către simbolismul vițelului de sacrificiu și al asinului Împăratului Care intră în Ierusalim. În unele icoane rusești apare un cal în locul obișnuitului măgar, necunoscut în Rusia.

Mații sunt reprezentați fie pe cai, în drum spre locul Nașterii indicat de stea, fie aducând Pruncului întreitul dar— aur, tămâie și smirnă—, preînchipuindu-le pe femeile purtătoare de mir, venite la mormânt în dimineața de Paști:

- aur - ca pentru Împăratul veacurilor;
- tămâie – ca celui ce este Dumnezeu al Universului;
- smirnă – ca unuia ce a murit.

*„Prin darul
mirului, ei
închipuie starea
Ta muritoare,
prin aur
măreția Ta
împărătească,
iar prin tămâie,
dumnezeirea Ta*

întreagă.” (Utrenia Nașterii Domnului, cântarea a V-a, glas VI)

Magii sunt înfățișați sub chipul a trei oameni având vârste diferite, acest fapt dovedind că Revelația este dată oamenilor indiferent de vârsta lor fizică, dar pe măsura nivelului lor duhovnicesc și a puterii lor de cuprindere a tainelor dumnezeiești. Magii reprezintă neamurile păgâne aflate înafara poporului ales. Deși sunt oameni învățați, ei au, totuși, de străbătut o cale mai lungă spre cunoașterea Dumnezeului celui Adevărat.

Prezența lor dovedește faptul că Biserica primește și sfințește știința omenească în măsura în care aceasta conduce către adevărul de credință, către cunoașterea lui Dumnezeu.

Păstorii sunt înfățișați ascultând mesajul îngerilor. Adesea, unul dintre ei cântă din fluiet adăugând, astfel, arta omenească a cântării la corul îngerilor.

Ei primesc cei dintâi vestea minunatei Nașteri în mijlocul activităților zilnice, fiind, paradoxal, prin simplitatea lor, mai apropiați de lumea cerească.

Păstorii reprezintă primii fii ai lui Israel (poporul ales de Dumnezeu), care I se închină Pruncului, ei simbolizând începutul Bisericii evreilor, iar magii începutul Bisericii neamurilor.

Dreptul Iosif apare într-un colț (stânga sau dreapta, în josul icoanei), așezat deoparte de Preasfânta Fecioară Maria, detaliu iconografic menit să evidențieze adevărul scripturistic și învățătura Bisericii potrivit căreia Hristos S-a născut din Fecioară, Iosif nefiind tatăl Pruncului.

Înfățișarea sa trebuie să sugereze un om înaintat în vârstă (Tradiția spune că avea 84 de ani). Este reprezentat cu aureolă, aflându-se între dreptii lui Dumnezeu (Matei 1, 19).

Dreptul Iosif are o expresie meditativă, îngrijorată, o stare de tulburare pricinuită de Nașterea feciorelnică a lui Iisus. Iosif închipuie pe tot omul slab în credință, a cărui rațiune nu poate depăși hotarele realităților văzute, de aici și dificultatea de accepta realitatea suprafirească a tainelor lui Dumnezeu.

În persoana lui Iosif, icoana dezvăluie nu numai drama sa personală, cât drama întregii omeniri care a privit taina, nu prin ochii credinței, ci ai rațiunii limitate.

„Vifor de gânduri necuviincioase având întru sine ~~pe~~ dreptul Iosif s-a tulburat [...], dar cunoscând că zămislirea ta este de la Duhul Sfânt a zis: Aliluia.” (Acatistul Buneivestiri, Condac 4)

Este înfățișat ascultând de o figură care reprezintă *vocea rațiunii neluminate*.

Bătrânul ciudat, înveșmântat într-o piele de animal, stând aplecat de spate dinaintea lui Iosif, îl reprezintă pe amăgitorul Satan, deghizat în chipul unui păstor, care îl hărțuiește pe Iosif, logodnicul Fecioarei, cu întrebări perfide.

Scena este inspirată de Evanghelia apocrifă a lui Iacov unde se spune că cel viclean rostește prin

intermediul ciobanului Thyrros: „*Așa cum acest toiag [el este îndoit sau rupt, simbol al sceptrului zdrobit al fostei sale puteri] nu va mai putea să dea vlăstare, tot așa un bătrân ca tine nu mai poate zămisli prunc și o fecioară nu poate să nască*” [dar toiagul a înflorit îndată].

Scena îmbăierii Pruncului are la bază pasaje din evangheliile apocrife ale lui Iacov și Matei (acestea vorbesc despre prezența a două femei (Salomeea și Zelemi) chemate de Iosif pentru a o asista la naștere pe Sfânta Fecioară).

Scena îmbăierii Pruncului a stârnit numeroase controverse și discuții iscate de justetea reprezentării ei din următoarele motive:

- relatarea *îmbăierii* nu aparține evangheliilor canonice;
- Pruncul era cu totul curat și nu avea nevoie de spălare;
- Maica Domnului a născut în mod suprafiresc, fără dureri, prezența moașelor fiind de prisos.

Argumentele susținute în favoarea reprezentării scenei îmbăierii au fost următoarele:

- faptul că scena nu este menționată în Evangheliile canonice nu e un motiv pentru a o exclude (nici Intrarea în Biserică a Maicii Domnului nu este menționată în Noul Testament, dar nu a stârnit respingerea ei în Biserică). Hristos, prin obiceiul îmbăierii, a acceptat de bunăvoie să se supună unui obicei omenesc, așa cum mai târziu a binevoit să se supună practicii circumciziunii (tăierea împrejur) și botezului (de care El nu avea nevoie);
- niciunul din Sinoadele Ecumenice nu s-a opus cu privire la această scenă;
- în perioada iconoclastă, când au fost puse în discuție atâtea scene iconografice, scena îmbăierii nu a reprezentat o problemă;
- nici după iconoclastism, când pictura a devenit un mijloc de exprimare a dogmelor, nu au existat, de asemenea, obiecții cu privire la reprezentarea acestei scene.

Scena scăldatului sugerează faptul că Dumnezeu cel Preaînalt se supune obiceiurilor și deprinderilor omenești, aceasta fiind și o mărturie a Întropării reale a Domnului, Care a devenit „*întocmai cu oamenii de bună voie*” (Utrenia praznicului, Canonul Sfântului Ioan Damaschin, cântarea a IV-a). Scena o prefigurează pe cea a Botezului în apele Iordanului.

Inovații apuseane ale reprezentării Nașterii Domnului

Față de reprezentarea canonică ortodoxă, în pictura religioasă apuseană au fost introduse mai multe inovații care denaturează adevărul istoric și dogmatic, conducând până la erezie:

- steaua este reprezentată ca un fenomen natural, însă nu indică destul de clar Pruncul. (Sfântul Ioan Gură de Aur tâlcuiește că steaua care i-a călăuzit pe magi nu a rămas sus pe cer, ci s-a coborât până deasupra capului Pruncului);

- peștera este înlocuită cu o construcție făcută de mâna omului, chipul popular al ieslei, dând reprezentării un aspect mai pitoresc și naturalist;

- măgarul și boul, precum și scena îmbăierii sunt, adesea, scoase din compoziție;

- sunt introduse elemente de compoziție care distrag atenția de la adevăratul centru de interes către detalii nesemnificative: cai, cămile, câini, mulțime de oameni etc.;

- Pruncul apare dezbrăcat (în toate icoanele, hainele sugerează taina ce învăluie dumnezeirea lui Hristos);

- Iosif este înfățișat stând lângă Fecioara Maria, îngenunchind ca și ea în fața Pruncului;

- prin detaliile fizionomice, Iosif apare ca un tânăr chipeș, de vârstă apropiată de a Maicii Domnului, fapt care aduce multă confuzie în ceea ce privește relația reală plină de curăție și cuviință ce exista între bătrânul Iosif, tutorele Mariei, și tânăra Fecioară;

- reprezentarea „Sfânta Familie” denaturează foarte mult adevărul evanghelic (mărturisit în Simbolul de credință) potrivit căruia *Dumnezeu-Cuvântul S-a pogorât din ceruri și S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara și S-a făcut om* ; - scena capătă un aspect fantezist prin atmosfera dulceagă a unui Betleem scăldat în lumina feerică a unui cer plin de stele, stăruindu-se mai mult

asupra aspectului omenesc al întâmplării, asupra laturii umane a tainei (omul-Dumnezeu mai mult decât Dumnezeu-Omul).

În Apus, reprezentarea Nașterii Domnului, lipsită de simbolurile ziditoare de suflet, atât de coerent elaborate în icoana ortodoxă, și făcând apel la sentimente umane firești, rămâne la un nivel superficial în înțelegerea

adevăratului sens al Întropării Fiului lui Dumnezeu și a lucrării Sale pentru mântuirea lumii.

Trebuie să menționăm faptul că procesul desacralizării teologiei catolice de după Marea Schismă din 1054 a condus treptat și la denaturarea reprezentării lui Dumnezeu și a Sfinților. Renașterea păgânismului, începută în secolul al XIV-lea, a făcut ca icoanele să fie înlocuite de *tablouri religioase* în care aureola sfințeniei personajelor dispare sub camuflajul realismului voluptos al firii umane căzute. În Europa apuseană, devalorizarea imaginii a mers sincron cu deformarea concepției despre Dumnezeu, omși lume, viața societății occidentale contemporane fiind demult otrăvită de ateism și materialism.

Eliminarea Icoanelor și a Tainelor a sărăcit astfel lumea catolică, (neo)protestantă și sectară, chiar și de înțelegerea corectă a cuvintelor lui Hristos, scufundându-o și mai mult în întunericul interpretărilor subiective pătinoase, al minciunilor și al hulelor diavolești.

Iconografia ortodoxă, prin elaborarea și păstrarea unor canoane (norme, reguli) de reprezentare a imaginilor revelate conforme cu conținutul Tradiției Bisericii, evită promovarea prin mijloace de exprimare artistică a oricăror interpretări și emotivități subiective ori sentimentalism superficial, ea evidențiind, în același timp, reperele obiective ale adevăratei cunoașteri teologice și simțiri duhovnicești.

Icoana Nașterii Domnului transmite, așadar, prin conținutul său două învățături creștine fundamentale:

- dezvăluie însăși esența evenimentului, constituindu-se ca mărturie văzută a dogmei fundamentale a credinței creștine: *Întruparea Fiului lui Dumnezeu*;

- sugerează efectul acestui eveniment asupra întregii creații, aceasta dobândind un nou sens – *transfigurarea prin Duhul Sfânt*, ca scop final al existenței ei.

Toate tradițiile românești marchează bucuria venirii lui Hristos între noi și într-o nouă prin colinde, cântări și culori luminoase, în hainele și purtarea oamenilor strălucind buna cuviință și voioșia cuminte aduse de binecuvântarea lui Dumnezeu. Cu aceste frumuseți ale sufletului românesc să ne împodobim și noi.

Bibliografie selectivă

Constantine Cavaros, *Ghid de iconografie bizantină*, Editura Sophia, 2004

Dionisie din Furna, *Erminia picturii bizantine*, Editura Sophia, 2000

Paul Evdokimov, *Arta icoanei. O teologie a frumuseții*, Editura Meridiane, București, 1993

Michel Quenot, *Sfidările icoanei*, Editura Sophia, 2004

Michel Quenot, *De la icoană la ospățul nupțial*, Editura Sophia, 2007

Michel Quenot, *Învierea și Icoana*, Editura Christiana, București, 1999

Preot Prof. Dr. Acad. Dumitru Stăniloae, *O teologie a icoanei*, Editura Anastasia, București, 2005

Egon Sendler, *Icoana, chipul nevăzutului*, Editura Sophia, București, 2005

Leonid Uspensky, Vladimir Lossky, *Călăuziri în lumea icoanei*, Editura Sophia, 2003

Coordonatorul colecției *Mărturiile icoanei*: Arhimandrit Mihail Stanciu
Text și concepție grafică: Gina-Maria Pintilie
© 2008 - Sfânta Mănăstire Antim - București